

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบาท คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสารวัตรกำนัน
ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457

Legal Issues Relating to the Roles, Qualifications, and Disqualifications of Assistant
Subdistrict Headmen under the Local Administration Act of 1914

อับดุลฟาต๊ะ สะแต¹, รองศาสตราจารย์ ดร. จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ²

Abdulfatah Satae¹, Associate Professor Dr. Jiddarom Rattanawut²

1 นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมลล์ 66052538011@student.sru.ac.th

2 อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมลล์ lawman077355623@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาช่องว่างทางกฎหมายในการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสารวัตรกำนันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 2) เสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับบทบาท คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร ได้แก่ กฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และอภิปรายผลในรูปแบบพรรณนาความ เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการกำหนดบทบาท คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของสารวัตรกำนัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองท้องที่ของประเทศไทย ริเริ่มขึ้นจากระบบกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงอยู่มาอย่างยาวนานนับแต่ยุคสมัยสุโขทัยสืบต่อมาถึงยุคสมัยรัตนโกสินทร์ โดยกรณีของตำแหน่งสารวัตรกำนันนั้น ปรากฏขึ้นครั้งแรกในกฎหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก 116 มาตรา 32 กำหนดชื่อเรียกว่า “สารวัดตำบล” ภายหลังเมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 44 กำหนดให้มีตำแหน่งผู้ช่วยเหลือกำนันเช่นกัน เรียกว่า “สารวัตรกำนัน” คือ ในตำบลหนึ่งให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนัน 2 คน แต่กระนั้นกฎหมายยังมิได้บัญญัติกำหนดถึงบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนันไว้แต่อย่างใด 2) จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 พบว่า กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายรักษาความสงบไว้อย่างชัดเจน ผู้ศึกษาจึงเสนอให้นำแนวทางการกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม บทบาท และหน้าที่ของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้งสองประเภทมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น ดังนี้ (1) แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 44 วรรคสอง เพื่อรับรองบทบาทของสารวัตรกำนันออกเป็นสองบทบาท ได้แก่ สารวัตรกำนัน ฝ่ายปกครองคนหนึ่ง และสารวัตรกำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อยคนหนึ่ง (2) ตรา “ประกาศกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบของสารวัตรกำนันฝ่ายปกครอง และสารวัตรกำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อย พ.ศ. ....” ขึ้นใช้บังคับ (3) แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 44 วรรคสาม รับรองให้นำเอาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 12 รวมถึงวาระการดำรงตำแหน่งและ

การพ้นจากตำแหน่งของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันมาใช้บังคับกับกรณีของสารวัตรกำนัน โดย
อนุโลม

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น กำนัน สารวัตรกำนัน

ABSTRACT

This independent study aims to 1) examine and analyze the legal gaps concerning the prescribed qualifications and disqualifications of assistant subdistrict headmen under the Local Administration Act of 1914; and 2) propose legislative amendments concerning their roles, qualifications, and disqualifications to ensure consistency with the principles of good governance and sound public administration. The study employed a qualitative research methodology based on documentary research, including statutes, textbooks, legal treatises, and academic articles. The collected data were analyzed and discussed using descriptive analysis in order to formulate recommendations for legislative amendments regarding the roles, qualifications, and disqualifications of assistant subdistrict headmen.

The findings revealed that 1) the concept of Thailand's local administration originated from the subdistrict headman and village headman system, which has existed continuously from the Sukhothai period through the Rattanakosin era. The position of assistant subdistrict headmen first appeared in the Local Administration Act, Rattanakosin Era 116, Section 32, under the title "Tambon Inspector" (Sarawat Tambon). Subsequently, the Local Administration Act of 1914, Section 44, provided for the appointment of two assistants to each subdistrict headman, designated as assistant subdistrict headmen. However, the Act did not expressly prescribe their roles, qualifications, disqualifications, duties, or responsibilities. 2) A comparative analysis of the roles, qualifications, disqualifications, duties, and responsibilities of local administrative officials under the Local Administration Act of 1914 indicated that the Act clearly specified these matters for subdistrict headmen, village headmen, and assistant village headmen (both administrative assistants and peacekeeping assistants). Accordingly, this study proposes that the legal framework governing assistant village headmen should be adopted as a model for amending the Act to establish clear and standardized provisions applicable to assistant subdistrict headmen. Specifically, the study recommends: (1) amending Section 44, paragraph two, to recognize two distinct categories of assistant subdistrict headmen, namely, administrative assistant subdistrict headmen and criminal affairs and public order assistant subdistrict headmen; (2) promulgating a Ministerial Notification of the Ministry of Interior on the duties and responsibilities of administrative assistant subdistrict headmen and criminal affairs and public order assistant subdistrict headmen, and (3) amending Section 44, paragraph three, to provide that the qualifications and disqualifications applicable to village headmen under Section 12, together with the provisions governing the term of office and vacation of office applicable to assistant village headmen under Section 18 of the same Act, shall apply mutatis mutandis to assistant subdistrict headmen.

Keywords: local administration, subdistrict headmen, assistant subdistrict headmen

บทนำ

หากกล่าวถึงการจัดการปกครองที่มุ่งหมายความใกล้ชิดกับประชาชนเพื่อการแก้ไขปัญหาและดูแลความเป็นอยู่ในชุมชน การจัดการปกครองรูปแบบแรกของประเทศไทยก็คือ การปกครองลักษณะท้องที่ซึ่งริเริ่มขึ้นมาจากพระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหามหาราช รัชกาลที่ 5 กล่าวคือ พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้าน ที่มาแต่เดิมขึ้นเสียใหม่เพราะทรงเล็งเห็นว่า การปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมากที่สุดโดยพระองค์ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อรัตนโกสินทรศก 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน แทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองลักษณะท้องที่ขึ้นอย่างเป็นแบบแผน อันประกอบด้วย อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน โดยมีกฎหมายแม่บทรองรับ คือ “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116” และในเวลาต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้บังคับสืบเนื่อง มาจนถึงปัจจุบัน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2457 กฎหมายฉบับนี้ได้จัดโครงสร้างการปกครองลักษณะท้องที่ออกเป็น 3 ระดับสำคัญ ได้แก่ ท้องที่ระดับอำเภอ ท้องที่ระดับตำบล และท้องที่ระดับหมู่บ้าน โดยมีฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำท้องที่ในระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สारวตกรำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตามลำดับ ซึ่งน้ำหนักความสำคัญของตำแหน่งดังกล่าวเหล่านี้ กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ได้บัญญัติรับรองไปถึงระดับที่ว่า “จะยกเลิกมิได้” ดังที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 วรรคสอง ความว่า “การยกเลิกตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สारวตกรำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะกระทำมิได้” ถ้อยบัญญัติเช่นนี้ ย่อมพิจารณาได้ว่าบรรดาตำแหน่งผู้ปกครองท้องที่ข้างต้นนี้ ย่อมมีความสำคัญในระดับมาก หากไม่แล้วกฎหมายคงมิจำเป็นต้องระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องดำรงอยู่เสมอ

ในบริบทของท้องที่ระดับตำบลนั้นมี “กำนัน” เป็นผู้มีส่วนปกครองราษฎรในเขตตำบล ซึ่งกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ รับรองให้ “สาร์วตกรำนัน” เป็นผู้มีส่วนที่คอยช่วยเหลือกำนันในการปกครองท้องที่นั้น ๆ ดังปรากฏอยู่ในมาตรา 44 ความว่า “ในตำบล 1 ให้มีสาร์วตกรำนันเป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนัน 2 คน...” โดยในบริบทของการแต่งตั้งสาร์วตกรำนันนี้ บทบัญญัติ มาตรา 44 บัญญัติให้เป็นอำนาจสิทธิโดยตรงของกำนันในการเสนอชื่อบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งสาร์วตกรำนัน ความว่า “...ผู้ที่จะเป็นสาร์วตกรำนันแล้วแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้นั้นเป็น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้นั้นว่าราชการเมืองด้วยจึงเป็นได้ และกำนันมีอำนาจเปลี่ยนสาร์วตกรำนันได้”

บทบาทและหน้าที่ของสาร์วตกรำนัน

1. เป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนัน สาร์วตกรำนันมีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของกำนันในทุกด้าน เช่น การแจ้งข่าวสารราชการ การดูแลความสงบเรียบร้อย การแก้ไขปัญหาในพื้นที่
2. ประสานงานระหว่างประชาชนและส่วนราชการ สาร์วตกรำนันมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนและหน่วยงานราชการ ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน
3. ดูแลความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในพื้นที่ สาร์วตกรำนันมีหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบล ช่วยระงับเหตุร้าย และแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวที่ผิดปกติให้กำนันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

4. ส่งเสริมความสามัคคีและวัฒนธรรมท้องถิ่น สารวัตรกำนันมีหน้าที่ในการส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน และสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

5. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย สารวัตรกำนันมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้กำนันและนายอำเภอทราบ

สารวัตรกำนันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกำนัน โดยได้รับการเสนอชื่อและแต่งตั้งจากกำนัน และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกำนัน กำนันมีอำนาจในการเปลี่ยนตัวสารวัตรกำนันได้ หากเห็นว่าไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยสถานะทางกฎหมาย เห็นได้ว่าสารวัตรกำนันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457

เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (1) ได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้งตามกฎหมาย (2) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายและปฏิบัติงานประจำ (3) อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ (4) มีเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนตามกฎหมาย

เจ้าหน้าที่ หมายความว่า บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐ ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายความว่า (1) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง (2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล และ (3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม (1) หรือ (2)

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ หรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความหมายครอบคลุมบุคคลหลายประเภท ตั้งแต่ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ไปจนถึงผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจรัฐในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าพนักงานตามกฎหมาย เป็นต้น เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงมีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ การเข้าใจความหมายของ "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" ช่วยให้ประชาชนเข้าใจสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลที่ปฏิบัติงานในนามของรัฐได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่รัฐโดยทั่วไป ประกอบด้วย คุณสมบัติทั่วไปและลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด

แม้ว่ากฎหมายกำหนดให้กำนันมีอำนาจในการเสนอชื่อและผู้ว่าราชการจังหวัดต้องให้ความเห็นชอบ แต่กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นสารวัตรกำนันไว้อย่างชัดเจน อันเป็นความแตกต่างไปจากการดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลที่กฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่นได้บัญญัติกำหนดไว้เกี่ยวกับบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เจตนารมณ์ของการกำหนดในรายละเอียดของคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ก็เพื่อให้มีหลักเกณฑ์คัดกรองบุคคลเข้ามาเป็นฝ่ายปกครองเพื่อใช้อำนาจปกครองได้อย่างเหมาะสม มิใช่เกิดขึ้นจากการเสนอชื่อตามอำเภอใจของผู้นำท้องที่ ซึ่งต้องยอมรับว่าค่านิยม ณ ปัจจุบัน เกี่ยวกับความเหมาะสมของบุคคลที่จะเข้าดำรงตำแหน่งทางฝ่ายปกครองนี้ ส่งมให้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก อันเป็นประเด็นที่ไม่อาจละเลยมองข้ามไปเสียได้ ด้วยเหตุนี้ การกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน จึงควรปรากฏอยู่ในตัวบทกฎหมาย หากไม่แล้วอาจกลับกลายเป็นว่ากฎหมายไม่ได้พยายามส่งเสริมให้คนดีเข้ามาปกครองบ้านเมือง ซึ่งนั่นย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

เมื่อสารวัตรกำนันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทหนึ่ง ก่อให้เกิดปัญหาและช่องว่างทางกฎหมายใดที่เกิดขึ้นจากการที่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสารวัตรกำนันไว้อย่างชัดเจน และควรมีการปรับปรุงกฎหมายในประเด็นดังกล่าวอย่างไรให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างทางกฎหมายในการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสารวัตรกำนันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับบทบาท คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของสารวัตรกำนันให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

สมมติฐานการวิจัย

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ยังไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่ง “สารวัตรกำนัน” คงปรากฏเพียงบทบัญญัติมาตรา 44 ที่กล่าวถึงอำนาจสิทธิ์ของกำนันในการแต่งตั้งสารวัตรกำนันจำนวน 2 คนเท่านั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เพื่อรับรองบทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน ดังเช่นที่บัญญัติรับรองไว้ให้กับผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เฉพาะประเด็นการกำหนดบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน ซึ่งกฎหมายยังไม่ปรากฏการบัญญัติรับรองไว้ โดยจะทำการศึกษาเทียบเคียงกับบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นสำคัญ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและวิจัยเอกสารจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และจากหนังสือเอกสาร บทความ วารสารกฎหมาย งานวิจัย รวมทั้งการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เมื่อได้รวบรวมข้อมูลดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาจึงทำการวิเคราะห์โดยวิธีการเขียนบรรยาย ซึ่งมุ่งเน้นในประเด็นการอธิบายผลเกี่ยวกับการกำหนดบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้เกิดการกำหนดบทบาท คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และหน้าที่ความรับผิดชอบของสารวัตร

กำหนดในทำนองเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมายของกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ในการแต่งตั้งบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วิวัฒนาการและสถานะทางกฎหมายของสารวัตรกำนัน

ตำแหน่งผู้ช่วยเหลือกำนันปรากฏขึ้นครั้งแรกในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก 116 มาตรา 32 ในนามตำแหน่ง “สารวัตรตำบล” กำหนดให้มีจำนวน 2 คน โดยเกิดขึ้นจากความประสงค์และการเสนอชื่อของกำนัน ภายหลังจากเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 หลักการดังกล่าวได้รับการสืบทอดมาไว้ในมาตรา 44 โดยเปลี่ยนชื่อเรียกเป็น “สารวัตรกำนัน” ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนัน ในทางสถานะทางกฎหมาย สารวัตรกำนันมีสถานะเป็น “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ประเภทหนึ่ง เนื่องจากได้รับแต่งตั้งตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานราชการ ประจำในระดับท้องที่ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ (ผ่านทางกำนัน นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด) และได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมาย ดังนั้น การเข้าสู่ตำแหน่งของสารวัตรกำนันจึงควรต้องมีบรรทัดฐานและระบบคัดกรองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้คนดี และผู้มีความเหมาะสมเข้ามาปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ

ช่องว่างทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม: ข้อเปรียบเทียบระหว่างระดับตำบลและหมู่บ้าน

จากการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างทางกฎหมายระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) กับระดับตำบล (กำนันและสารวัตรกำนัน) พบความลักลั่นอย่างน้อยสำคัญ ดังนี้:

1. ระดับหมู่บ้าน: กฎหมายบัญญัติเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน โดยมาตรา 12 กำหนดคุณสมบัติทั่วไปและลักษณะต้องห้ามของผู้ใหญ่บ้านไว้อย่างละเอียด (เช่น สัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี มีภูมิลำเนาในพื้นที่ ประกอบอาชีพสุจริต และไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่น ไม่เป็นผู้มีอิทธิพล ไม่เคยต้องโทษคดีอาชญากรรม หรือทุจริต) และในมาตรา 16 บัญญัติให้ส่งต่อเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้บังคับกับตำแหน่ง “ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน” (ทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายรักษาความสงบ) โดยอนุโลม พร้อมทั้งกำหนดวาระดำรงตำแหน่งไว้คราวละ 5 ปี ตามมาตรา 18

2. ระดับตำบล: แม้ตำแหน่งกำนันจะมีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามชัดเจนเนื่องจากคัดเลือกมาจากผู้ใหญ่บ้าน แต่สำหรับตำแหน่ง “สารวัตรกำนัน” กฎหมายปัจจุบันมาตรา 44 กลับบัญญัติไว้เพียงดุลพินิจของกำนันในการขอรับรองให้บุคคลใดเป็นก็ได้ โดยรับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด และให้กำนันมีอำนาจเปลี่ยนตัวสารวัตรกำนันได้ตามดุลพินิจ โดยไม่มีการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานและลักษณะต้องห้ามไว้ในตัวบทเลย

ความลักลั่นนี้ถือเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ย้อนแย้งอย่างยิ่ง เนื่องจากขอบเขตความรับผิดชอบของสารวัตรกำนันนั้นครอบคลุมพื้นที่ในระดับตำบล ซึ่งกว้างขวางและส่งผลกระทบต่อราษฎรมากกว่าผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดูแลเพียงในระดับหมู่บ้าน การปล่อยให้การเข้าสู่ตำแหน่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจหรือดุลพินิจส่วนบุคคลของกำนันโดยปราศจากเกณฑ์มาตรฐานทางกฎหมาย อาจนำไปสู่ระบบอุปถัมภ์ และขัดต่อค่านิยมของสังคมปัจจุบันที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและหลักธรรมาภิบาล

การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความไม่เหมาะสมของหน้าที่ “การรับใช้สอยกำนัน”

ข้อบัญญัติในมาตรา 44 วรรคหนึ่ง ที่ระบุให้สารวัตรกำนันมีหน้าที่เป็นผู้ช่วย “และรับใช้สอย” ของกำนัน คำว่า “รับใช้สอย” ในทางภาษาและพฤติกรรมทางประวัติศาสตร์ สะท้อนถึงการปฏิบัติงานในลักษณะสนองตอบความต้องการส่วนตัวของผู้นำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ เนื่องจากสารวัตรกำนันใช้อำนาจรัฐ และได้รับค่าตอบแทน

จากเงินงบประมาณแผ่นดิน พันธกิจหลักจึงต้องเป็นการบริการสาธารณะ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน มิใช่การรับใช้ส่วนตัวของกำนัน การดำรงอยู่ของถ้อยคำนี้ในกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและสมควรได้รับการยกเลิก

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสนับสนุนงานของกำนัน ควรนำรูปแบบการแบ่งงานของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 15 และมาตรา 28 ทวิ มาปรับใช้ โดยแบ่งบทบาทของสารวัตรกำนันออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน คือ “ฝ่ายปกครอง” คนหนึ่ง และ “ฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อย” อีกคนหนึ่ง ซึ่งจะสอดคล้องกับภารกิจหลักสองด้านของกำนันในระดับตำบลพอดี

บทสรุป

จากการศึกษาสามารถกล่าวสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 จัดโครงสร้างการปกครองท้องที่ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ในระดับหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการปกครองหมู่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบเป็นผู้ช่วยเหลือกิจการงานของผู้ใหญ่บ้าน โดยกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การพ้นจากตำแหน่ง และรวมถึงอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้งสองประเภทไว้โดยตรง ในระดับตำบลนั้น มีกำนันเป็นผู้รับผิดชอบในการปกครองตำบล อันมีที่มาจากจากการเลือกของผู้ใหญ่บ้านด้วยกัน โดยมีสารวัตรกำนันจำนวนไม่เกิน 2 คน เป็นผู้ช่วยเหลือกิจการงานและคอยรับใช้สอยกำนัน โดยกฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนันไว้อย่างชัดเจน จัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอำนาจหน้าที่ ได้แก่ กลุ่มอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ และกลุ่มอำนาจหน้าที่ในการอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อย แต่ในส่วนของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน ไม่ว่าจะป็นในกรณีของคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม รวมถึงอำนาจหน้าที่และการจัดแบ่งประเภทของสารวัตรกำนันเหมือนอย่างเช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มิได้บัญญัติรับรองไว้แต่อย่างใดคงมีเพียงการบัญญัติกล่าวถึงที่มาของสารวัตรกำนันอันเกิดจากการแต่งตั้งโดยผ่านความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด และการพ้นจากตำแหน่งด้วยการให้เป็นดุลพินิจของกำนันโดยแท้ไว้ในมาตรา 44 แต่เพียงมาตราเดียวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การกำหนดบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของสารวัตรกำนันในฐานะผู้ช่วยเหลือกิจการงานของกำนัน จึงควรกระทำให้ขึ้นในลักษณะเช่นเดียวกับกรณีของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดระเบียบแบบแผนกับการดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนันต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสารวัตรกำนัน

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า เมื่อพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 หมวดที่ 4 ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล ตอนที่ 3 หน้าที่และอำนาจของกำนัน มาตรา 44 ยังมีได้บัญญัติรับรองถึงอำนาจหน้าที่ของสารวัตรกำนันไว้ คงปรากฏเพียงการรับรองให้มีการสรรหาบุคคลเพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นสารวัตรกำนันได้ จำนวน 2 ราย แต่เพียงเท่านั้นจึงสมควรนำเอาแนวทางในการจัดแบ่งพันธกิจงานของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ดังที่ได้ปรากฏการบัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 15 มาเป็นแนวทางในการกำหนดพันธกิจงานของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน เพื่อสนับสนุนงานของกำนันที่ปรากฏการรับรองกลุ่มงานความรับผิดชอบออกเป็น 2 กลุ่มพันธกิจหลักเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กำหนดให้มีสารวัตรกำนันจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สารวัตรกำนันฝ่ายปกครอง และสารวัตรกำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้โดยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 44 วรรคสอง โดยการบัญญัติถ้อยความขึ้นเสียใหม่ว่า

“มาตรา 44 (วรรคสอง) สารวัตรกำนันที่แต่งตั้งขึ้นตามความในวรรคหนึ่ง ให้เป็นสารวัตรกำนันฝ่ายปกครองคนหนึ่ง และให้เป็นสารวัตรกำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อยคนหนึ่ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของกำนัน”

ในการนี้ ผู้ศึกษายังมีความเห็นสืบต่อไปว่า เพื่อให้มีการกำหนดถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสารวัตรกำนันในแต่ละประเภทอย่างเป็นแบบแผน จึงควรตราบทบัญญัติหรือตรากฎหมายเพื่อระบุรับรองถึงขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของสารวัตรกำนันฝ่ายปกครอง และสารวัตรกำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อยขึ้นในทำนองเช่นเดียวกับการรับรองพันธกิจงานของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 โดยตราขึ้นเป็น “ประกาศกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบของสารวัตรกำนันฝ่ายปกครอง และสารวัตรกำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อย พ.ศ. ....”

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการรับใช้สอยกำนัน

ประเด็นของบทบาทหน้าที่ในฐานะของผู้รับใช้สอยกำนัน ซึ่งบัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 44 วรรคหนึ่ง ในปัจจุบันกฎหมายมิได้กำหนดกรอบไว้แต่อย่างใด และบทบาทหน้าที่ประการนี้ก็ไม่ปรากฏอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแต่อย่างใดอีกเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาในเชิงภาษาแล้ว บทบาทหน้าที่เพื่อการรับใช้สอยกำนัน สะท้อนไปในลักษณะการปฏิบัติงานในทางสนองต่อความต้องการของกำนันในเชิงส่วนตัว ซึ่งเป็นความไม่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครอง เนื่องจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นอำนาจหน้าที่ในเชิงประโยชน์สาธารณะอันเป็นพันธกิจของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการบำบัดทุกข์ และบำรุงสุข มิใช่ประโยชน์ส่วนตนของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และย่อมมิใช่ประโยชน์ส่วนตนของกำนัน ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าสมควรยกเลิกอำนาจหน้าที่ในการรับใช้สอยกำนันนี้ลงเสีย เพราะไม่สอดคล้องกับพันธกิจในเชิงประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ โดยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 บทบัญญัติมาตรา 44 วรรคหนึ่ง โดยแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยบัญญัติเป็นว่า

“มาตรา 44 (วรรคหนึ่ง) ในตำบล 1 ให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยของกำนัน 2 คน .....” โดยตัดเนื้อความ คำว่า “และรับใช้สอยกำนัน” ออกไปจากบทบัญญัติ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของสารวัตรกำนัน

จากข้อมูลการศึกษา กรณีของตำแหน่ง “ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน” ปรากฏว่าพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 16 กำหนดให้กรณีสถิตและลักษณะต้องห้ามของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไม่ว่าจะเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้นำเอาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 12 มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม ทั้งนี้ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี (มาตรา 18 วรรคหนึ่ง) ด้วยเหตุนี้ หากนำเอาวิธีการที่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 16 ที่กำหนดให้กรณีสถิตและลักษณะต้องห้ามของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไม่ว่าจะเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้นำเอาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 12 มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลมมาเป็นแนวทางคำตอบของการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนัน ก็ควรจัดวางให้อยู่ในระนาบเดียวกันกับผู้ดำรงตำแหน่งกำนันด้วย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่ากรณีที่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มิได้รับรองเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่ง และเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของสารวัตรกำนันไว้จึงไม่มีความสอดคล้องกับการดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ที่บัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ดังนั้น จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ด้วยการเพิ่มเติมมาตรา 44 วรรคสาม โดยบัญญัติถ้อยความขึ้นในทำนองว่า

“มาตรา 44 (วรรคสาม) ให้นำเอาเรื่องของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 12 รวมถึงวาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 18 มาใช้บังคับกับกรณีของสารวัตรกำนัน โดยอนุโลม”

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

จากข้อเสนอแนะทางกฎหมายในสามประเด็นก่อนหน้า สามารถกล่าวสรุปเป็นข้อเสนอแนะในภาพรวมของแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 44 เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของสภาวัดรำนันได้ ดังนี้

“มาตรา 44 ในตำบล 1 ให้มีสภาวัดรำนันสำหรับเป็นผู้ช่วยของกำนัน 2 คน โดยกำนันเป็นผู้คัดเลือกตามวิธีการในวรรคท้าย ทั้งนี้ สภาวัดรำนันที่ผ่านการคัดเลือกต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการเมือง

สภาวัดรำนันที่แต่งตั้งขึ้นตามความในวรรคหนึ่ง ให้เป็นสภาวัดรำนันฝ่ายปกครองคนหนึ่ง และให้เป็นสภาวัดรำนันฝ่ายอาญาและรักษาความสงบเรียบร้อยคนหนึ่ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของกำนัน ทั้งนี้ หน้าที่และความรับผิดชอบของสภาวัดรำนันในแต่ละประเภทให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงมหาดไทย

ให้นำเอาเรื่องของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 12 รวมถึงวาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา 18 มาใช้บังคับกับกรณีของสภาวัดรำนันโดยอนุโลม”

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา. (2566). **ความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของประเทศไทย** [Online]. เข้าถึงได้จาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2566-mar2> [2567, กันยายน 17]
- ไททัศน์ มาลา. (2556, พฤษภาคม). พัฒนาการของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : สถานภาพและการคงอยู่ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. **รัฐสภาสาร**, 61(5), 48.
- นรเศรษฐ์ นาคภัทรพงษ์ และคณะ. (2555, กรกฎาคม). การบริหารจัดการกรมชลประทานในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. **วารสารพฤกษศาสตร์**, 18(2), 143
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2557). **พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 สถาบันพระปกเกล้า** [Online]. เข้าถึงได้จาก <http://wiki.kpi.ac.th> [2567, กันยายน 17]
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก
- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457. (2457, 17 กรกฎาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 31 หน้า 229.
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก 116. (2440, 30 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 14 หน้า 107.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. 2551. (2551, 6 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 125 ตอนพิเศษ 69 ง.
- ยอดชาย ชูติกาโม. (2562). **พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก 116 : ปฐมบทการปกครองท้องถิ่นไทย** [Online]. เข้าถึงได้จาก <file:///C:/Users/Downloa/areewans,+Journal+editor,+3.pdf> [2567, กันยายน 17]
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559. (2559, 23 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 133 ตอนพิเศษ 141 ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี [Online].

เข้าถึงได้จาก http://www4.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=2442 [2569, มีนาคม 6]

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2565). สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7-8/2565 [Online]. เข้าถึงได้จาก

<https://www.constitutionalcourt.or.th> [2567, ตุลาคม 8]

